

גיטיין טו

משה שווערד

1. ספר דבר יעקב

א) רד"ה תקברם אמם - קללה היא כלומר לא יעלו על לב ולא יזכרו בבית המדרש לראיה ✓ - הרשב"ם [ב"ב קנו:] והריטב"א [שם] מבארים שזה היה קנס שקנסו אותם חכמים משום שגידלו קוצים בכרם וא"כ היו רשעים. וחכמים ס"ל שאין

איסור לגדל קוצים בכרם. ✓ היד רמה [ב"ב שם אות קנט] כתב דשמעינן מדברי ר"א דמאן דמקיים כלאים בכרם, שרי למיקנסיה אפ' בדינא אחרינא, כלומר לקנוס אותו בדין ירושה אע"פ שאין לזה קשר לכלאים.

2. ספר שערים מצויינים בהלכה

דף טו. אמר להם בני רוכל תקברם אמם. ע"י כעין זה במס' נזיר (נו:): תקברינן חובה לבניה. וע"י מה שכתבנו שם (ד"ה לא אקיים). ופרש"י כאן קללה היא, כלומר אין להביא ראיה מהם לפי שהיו רשעים כו', ואין ללמוד מהן ראיה לפי שלא דקדקנו בהן איך היתה אותה צוואה, שמתוך שהיו רשעים לא הוזכרו בבהמ"ד. והב"ח (חור"מ סי' רכח) הביא בשם הר"א מרעגנשפורג, שהקשה היכא מצינו שבשביל שעובר על דברי תורה מותר לגזול ממונו, שפסקו הדין בלא דקדוק, ותירץ

דאיה"ג היכא דאין בדינו לכופם בענין אחר
כדי לקיים התורה, דהשתא גופם היו מכים
לקיים מצות התורה, ממונו לא כש"כ עכ"ד.
ולענין מסור אי מותר לאבד ממונו אע"פ
שמותר לאבד גופו, ע"י בענין זה בשו"ע
ורמ"א (חו"מ סי' שפ"ג) ובמג"א (אור"ח
סי' קנ"ב) ובפמ"ג (א"א סוס"י קנ"ו)
ובשו"ת חתם סופר (חו"מ סי' קנ"ד). ובחי'
חתם סופר כתב, דלרשעים אין ב"ד נזקקים
להם מכח קנסא, וכמו דק"ל בשו"ע (יור"ד סי'
שלד) דאין מלין בניהם, אבל אם נזדקקו להם,
או אסור להטות הדין. [והגה"ק בעל בני יששכר
כתב בספריו ע"י בהגהותיו על הזהר פ' וירא
דף קה.] בענין לקלל רשעים הכופרים ומצערים
ת"ח, דבאמת הרי דינם דמורידין אותם ולא
מעלין, אלא דבזמנינו אי אפשר לעשות זאת
כמובן, אבל יש לבקש מהקב"ה שהוא יורידם.
וע"י מה שהארכנו בענין זה במס' סוטה (יד.
ד"ה שביקש רחמים). שוב הראו לי מש"כ
בבאר שבע (סנהדרין קה:) דדוקא להכריח
הקב"ה שיהרוג המינין ע"י שיכוין בשעת
זעמו, לאו אורח ארעא, ע"י בתוס' מס' ברכות
(ז. ד"ה ההוא צדוקי), אבל דרך תפלה ובקשה
שפיר דמי.

וע"י ברשב"ם במס' ב"ב (קנ"ג) ד"ה אמר
להן) דאין מביאין ראיה מבני רוכל דרשעים
היו, והלואי שתקברם אמם, וקנסא הוא דקנסום
רבנן לקיים מחנת אמם לבתה בלא קנין.
ובשו"ת שואל ומשיב (מהד"ג ח"א סי' שצ"ו)
הקשה, לפמש"כ הרמב"ם (זכיה ומתנה פ"ט
ה"י) דשכ"מ שצוה ליתן לעכו"ם מתנה אין
שומעין לו, שזה כמי שצוה לעבור עבירה
מנכסיו, ועו"ש במשל"מ דמדברי הרמב"ם
מבואר דבמקום איסורא לא תיקנו רבנן, וכ"כ
בשו"ת הר"ן (סי' מ"ו) על הא דתקנו רבנן מקח
וממכר לפעוטות במטלטלין משום כדי חייו,
דאם מכרו הפעוטות בנכסים מועטים לא עשו
כלום, דכיון דתקנת חכמים הוא, במקום
איסורא לא תקון, ולזה הקשה השו"מ על פי'
הרשב"ם, דהא אמרי' בגמ' ב"ב (קל"ג:) לא
תיהוי בעבורי אחסנתא מברא בישא לברא טבא
וכש"כ מברא לברתא, וא"כ שוב הו"ל כנותן

מתנת שכ"מ לעכו"ם, או למש"כ הר"ן במכרו
הפעוטות בנכסים מועטים דלא מועיל אולם
לפי פי' רש"י שלא דקדקנו עליהם איך היה
המעשה לק"מ ע"ש. ולכאורה צ"ע בדבריו
דהרי הרמב"ם (נחלות פ"ו הי"א) כתב, כל
הכותב נכסיו לאתרים והניח את היורשין אע"פ
שאין היורשין נוהגין בו כשורה, אין רוח
חכמים נוחה הימנו, ומדת חסידות הוא שלא
יעיד אדם חסיד בצוואה שמעבירין בו הירושה
מן היורש אפי' מבן שאינו נוהג כשורה לאחיו
חכם ונוהג כשורה, ומבואר מזה דרך מדת
חסידות הוא, ואין בזה איסור, וא"כ אפ"ל דלא
שייך בזה דלא תיקנו רבנן במקום איסורא.
אמנם כבר האריך בשד"ח (מערכת הלמ"ד כלל
ג) דגם להרמב"ם איסורא איכא בזה ע"ש.

אי מההיא הוה אמינא צריך ואם לא אמר כשר, קמ"ל. [פי' דאי מהמשנה דלעיל (ב.) דנקט לשון "צריך" הו"א דהיינו רק לכתחילה, ואי לא אמר כשר, קמ"ל במשנה כאן דמעכב אפי' בדיעבד, ומבואר מזה דכל היכא דנקט לשון "צריך" היינו לכתחילה. [וכן מצינו בגמ' ברכות (טו.) הקורא את שמע צריך שישימע לאזנו, ופרש"י (ד"ה אלא) כל צריך לכתחילה

משמע, הא דיעבד שפיר דמי] וכן פרש"י במס' מגילה (כ. ד"ה דרביה). וכן מצינו במס' מגילה (טז:) עשרת בני המן צריך למימרינהו בנשימה אחת, ופי' התוס' נראה דהיינו לכתחילה, אבל בדיעבד יצא.

[אמנם מצינו בכמה מקומות לשון "צריך" והיינו לעיכובא אף בדיעבד, עי' בגמ' לקמן (מ.) וצריך גט שחרור, צריך ואין לו תקנה, וכן בגמ' יומא (סא:) ובגמ' נזיר (מו:) צריך להעביר תער על ראשו, צריך ואין לו תקנה, וכהנה רבות, עי' בגמ' ברכות (טו: וש"נ). וכן מצינו בגמ' לקמן (לה:) צריך לפרט את הנדר, והיינו לעיכובא, דהרי כתב בשו"ע (יו"ד סי' רכח סי"ד) דאם לא פרט אין התרתו התרה.]

[ויש כמה מקומות דנקט לשון "צריך" ואיכא מחלוקת בפוסקים אי הוה לכתחילה או אף בדיעבד, דמצינו בגמ' ברכות (נד:) לענין ברכת הגומל, וצריך לאודווי קמי עשרה, וכתב הטור (או"ח סי' ריט) דאם בירך בפחות מי' א"צ לחזור ולברך, דלישנא וצריך לאודווי משמע דוקא לכתחילה. וכתב הב"י בזה"ל, זו הוה סברת רבינו דדייק מלישנא דגמרא, ואין הדיוק נראה כענין, דאדרבה לישנא דצריך משמע שיש עיכוב בדבר, וכן דעת ה"ר יונה עכ"ד. וכן פסק בשו"ע (שם סי' ג) די"א דלא יצא, וטוב לחזור ולברך. אמנם בב"ח מסיק כדברי הטור עי"ש. ובטור"ז ובביאור הגר"א תמהו ע"ד הטור עי"ש.] וכן מצינו בגמ' יבמות (קג.) האי מאן דחליץ צריך למדחסייה לכרעיה [פי' לדחוף רגלו בקרקע], וכתב הרמב"ם (יבום פ"ד הי"ז) דמעכב אפי' בדיעבד, והראב"ד שם חולק עליו. ועי"ש במ"מ ובלח"מ, ובב"י ושו"ע (סי' קסט), ובדברינו ביבמות שם. וכן מצינו בגמ' מנחות (כט:) ז' אותיות צריכות ג' זיונין, ואלו הן שעטנ"ז ג"ץ, וכתב הרמב"ם (ס"ת פ"ז ה"ט) דלא נאמר אלא למצוה מן המוכרח. אבל בטור (יו"ד סי' רעד) כתב, דכיון דנקט הלשון "צריכות" מעכבין, ואם לא עשה כן פסול, וכן דעת הרא"ש ור"ת. ועי' בשו"ע (או"ח סי' לו) ובבאה"ט ובביאור הגר"א (שם). וכן מצינו בירושלמי סוכה (פ"א ה"ב) בענין סוכה ישנה, תני צריך לחדש בה

דבר, וכתב הר"ן (א. מדפי הרי"ף) דזהו למצוה מן המוכרח. אבל בב"י (או"ח סי' תרלו) כתב, דמכל הפוסקים משמע דהוי לעיכובא. ובמג"א (שם סק"א) מסיק כדברי הר"ן, ושכן דעת כל הפוסקים. ועי' מש"כ בשו"ת הרדב"ז (סי' ב' אלפים נז) בענין זה.

[כתב בשירי קנה"ג (סי' תרצא) דאין בענין זה כלל גמור, והכל לפי מה שמוכיח הענין, יש מקומות שהענין מוכיח שהוא לכתחילה, ויש שמוכיח שהוא לעיכובא, ובזה הכל מודים דאזלינן בתר הוכחת הענין, כי פליגי היכא דאין הענין מוכיח מתוכו כו' עי"ש. וע"ע בענין זה במג"א (או"ח סי' לב ס"ק מז) ובברכי יוסף (או"ח סי' תרלו סק"א) ובשו"ת חתם סופר (או"ח סי' נא ד"ה ולכאורה) ובתפא"י (בכורות פ"ז מ"ז) ובשר"ח (מערי' צ' כלל ה.).

כתוב בשו"ע (יו"ד סי' יג ס"ב) השוחט את הבהמה, ומצא בה עובר בן ט' חי אם הפריס ע"ג קרקע טעון שחיטה. ומפרש בטור"ז (סק"ד) דהטעם משום מראית העין דאתי לאחלופי בבהמה גמורה, ומביא ראיה מכאן דבדיעבד אם לא נשחט דאין להחמיר משום גזירה דאיחלופי, דתני התנא בבא יתירא, דקמ"ל דאפילו דיעבד פוסל אם לא אמר תרווייהו כפ"נ ובפנ"ח, ש"מ דבלאו בבא יתירא לא היינו פוסלים דיעבד כי לא אמר תרווייהו, ואע"פ שיש חשש איחלופי, א"כ במצא בה כן ט' חי דלא מצינו בבירור פסול דיעבד, אין לנו להחמיר לאסור בדיעבד.

4. גרש ירחים מסכת גיטין דף טו עמוד א

(א) במשנה המביא גט כו' ואמר בפני נכתב אבל לא בפני נחתם כו'. בספר פני יהושע מדייק לפי מה שכתבו התוספות לעיל (ג), ב ד"ה (דתנן) דלרבי מאיר לא פסול כשאמר בפני נחתם לחוד, ע"כ מתניתין כרבי אלעזר, ואם כן הכתיבה הוי ליה עיקר והחתימה רק מדרבנן דהוי ליה מזויף מתוכו, ואם כן לרבה דסבירא ליה משום לשמה, תיקשי נמי הא השתא בפני נכתב לא מהני בלא בפני נחתם, אף על גב דכתיבה עיקר, כל שכן בפני נחתם ולא בפני נכתב.

ולא קשיא מידי, דהא מתניתין איירי לאחר שלמדו, ואין כאן רק גזירה שמא יחזור הדבר לקלוקלו, אבל קיום ודאי בעי, כדתנן לעיל (ט, א) באינו יכול לומר בפני נכתב יתקיים בחותמיו, הרי סבירא ליה למתניתין בהדיא דבעינן קיום חותמיו, ואם כן הוי בפני נחתם רבותא טפי, אף על גב דמקויים על ידי בפני נכתב, ולא צריך רק משום שמא יחזור הדבר לקלוקלו ואפילו הכי פסול, וכל שכן למסקנא (לעיל ד, ב) דרבה אית ליה דרבא אם כן משום קיום ודאי בעינן בפני נחתם, ואיכא רבותא טפי בפני נחתם. ועוד דאיכא למימר, כיון דהחתימה נעשה לשם הבעל מסתמא גם הכתיבה לשם הבעל, שהעדים מסתמא חתמו על גט זה הנכתב כבר לשם הבעל, מה שאין כן באמר בפני נכתב לחוד, לא מוכח כלל שחתמו לשמה אחר כך, שמא כבר חזר הבעל ולא חתמו לשמו, ועיין בסמוך (אות ב).

5. ספר דבר יעקב

- ג' אי מההיא הוה אמינא צריך ואי לא אמר כשר קמ"ל - כתב התור"ד דהטעם שפסול היכא שאמר בפני נחתם בלי בפני נכתב, הוא משום שאם אינו אומר בפני נכתב בפני נחתם דהיינו שמעיד בין על הכתיבה בין על החתימה, לא האמינו חכמים לשליח [כבי תרי] כיון שהוא עד אחד.

6. ספר דבר יעקב

ד' אפ' לא כתב בו אלא שיטה אחת - רש"י מפרש שיטה אחת - שיטה ראשונה שבה שם האיש והאשה והזמן. וכ"כ התור"ד. ומבואר מרש"י דשיטה אחת הכוונה לתורף. וכ"כ הרש"ש שלפי רש"י הכוונה לתורף. [וכן נראה מתוס' ד"ה המביא], וכתב הקרבן נתנאל [אות א] דכוונת רש"י ליישב קושית תוס'.

הריטב"א כתב פי' אותה שיטה הצריכה לשמה מה"ת דהיינו תורפו של גט, שמו שמה שם עירו ושם עיריה והרי את מותרת לכל אדם. וכ"כ הר"ן [לעיל ה: ד"ה אפ'] והרש"ש כאן דגם הרי את מותרת לכל אדם צריך להיות באותה שיטה שגם זה הוי מהתורף.

ומקשה הרש"ש דא"א שכל התורף יהיה כתוב בשיטה אחת, ותירץ אולי סגי במקצת התורף. התוס' [לעיל ה:] מפרשים אפ' לא ראה אלא שיטה ראשונה דמסתמא סיימו לשמה. וכתב הרש"ש דכוונת תוס' לחלוק על רש"י שאינו תלוי בתורף אלא תלוי בשיטה ראשונה דהיינו בהתחלה, ואף שאין בו שם האיש והאשה מהני כיון שמסתמא סיימו לשמה. וכן לומדים הגר"א [סימן קמב-ג] והקרבן נתנאל [אות א] בשיטת הרמב"ם [גירוד' זיב] שכתב שיטה אחת, ולא הזכיר דוקא שיטה ראשונה.

7. ספר שערים מצויינים בהלכה

שיטה אחת לשמה כו'. פרש"י שיטה ראשונה שבה שם האיש והאשה והזמן. דברי רש"י אינם מבוארים, דלפי נוסח הגט שכתבו הפוסקים רק הזמן היא בשיטה הראשונה, ושם האיש בשיטה הד', ושם האשה בשיטה הז', ועי' בתוס' לעיל (ג, ד"ה אתי לאיחלופי) דבחצי הראשון יש בו שם האיש והאשה והזמן. והתוס' לעיל (ה: ד"ה אפי' לא כתב אלא שיטה אחת) פירשו, שיטה הראשונה דמסתמא סיימו לשמה. ומשמע מדבריהם שיטה הראשונה ממש. וכבר עמד על זה

ברש"ש, ועי' שם מה שכתב. ולי נראה כוונת רש"י, משום דהגט מתחיל בהזמן ואח"כ שם האיש ואח"כ שם האשה, וא"כ מש"כ שיטה הראשונה כו' לא קאי על הגט אלא קאי על התורף, שיטה הראשונה מן התורף שהוא שם האיש והאשה והזמן, ולא דקדק על הסדר שהיה לו לכתוב שבה הזמן ושם האיש והאשה. ובשו"ע (אהע"ז סי' קמב סט"ו) כתב בסתם שיטה אחת. ובסדר הגט (סי' קנד סכ"א) כתב, וצריך שיעמדו העדים בשעת כתיבת שיטה שם האיש והאשה והזמן, וישמעו שכותבו לשמו ולשמה. ועי' עו"ש (סכ"ד). ועי' בשו"ע (סי' קלא ס"ח) שיהיו שם ב' עדי חתימה בשעה שמתחיל לכתוב הגט כדי שידעו שנכתב לשמה ויכירוהו בשעת חתימה. ובפתחי תשובה (סדר הגט ס"ק טו-טז) כתב בשם הלבוש, די"א דסגי כשיעמדו בשעת כתיבת שיטה ראשונה, וכן נוהגין דסגי בשיטה ראשונה. ועי' במנהגי מהרי"ל (הל' גיטין אות ה) בזה"ל, אל העדים אומר שיהיו אצל הסופר עד שיגמור לכתוב שורה ראשונה. וע"ע מה שכתבנו לעיל (ה: ד"ה אפילו).

8. דף על הדף גיטין דף טו עמוד א

בגמ': אפילו לא כתב אלא שיטה אחת לשמה שוב אינו צריך.

בשו"ת משיב דבר (ד, נה) חקר, מה שמועיל שיטה אחת לשמה האם זה משום שאנו אומרים סופו מוכיח על תחילתו, ואם השיטה הראשונה היתה לשמה, אף ההמשך נעשה לשמה, או שהסיבה היא משום שרק בשיטה ראשונה שבו שם האיש והאשה והזמן צריכים לשמה, אבל לא בהמשך.

והוכיח מכך שמדברי רבי עקיבא איגר מבואר, שאף אם שני סופרים כתבו את הגט אין צריך לשמה אלא בשיטה אחת, ואם כן מוכח שאין זה משום שסופו הוכיח על תחילתו, שהרי סברא זו לא שייך לומר בשני סופרים, אלא בהכרח שהסיבה היא משום שרק בשיטה ראשונה שבו שם האיש והאשה והזמן צריכים לשמה.

כתב בספר התניא (א, מא), 'וזהו שתיקנו בתחילת ברכות השחר קודם התפלה, אלוקי נשמה וכו', ואתה נפחתה כו', ואתה עתיד ליטלה ממני כו', כלומר, מאחר שאתה נפחתה בי ואתה עתיד ליטלה ממני, לכן מעתה אני מוסרה ומחזירה לך לייחודה באחדותך, וכמו שנאמר אליך ה' נפשי אשא, והיינו על ידי התקשרות מחשבתך ודיבורי בדיבורך באותיות התורה והתפלה, ובפרט באמירה לה' לנוכח, כמו ברוך אתה וכהאי גוונא. והנה בהכנה זו של מסירת נפשו לה' יתחיל ברכות השחר ברוך אתה כו', וכן בהכנה זו יתחיל ללמוד שיעור קבוע מיד אחר התפלה, וכן באמצע היום קודם שיתחיל ללמוד צריכה הכנה זו לפחות, כנודע עיקר ההכנה לשמה לעכב הוא בתחילת הלימוד בבינונים, וכמו בגט וספר תורה שצריכים לשמה לעכב, ודיו שיאמר בתחילת הכתיבה הריני כותב לשם קדושת ספר תורה, או לשמו ולשמה'.

שם ע"ב אפי' אומר אני הוא עד שני פסול, מ"ט או כולו בקיום הגט או כולו בתקנת חכמים. הקשו התוס' והרשב"א והריטב"א, הרי גם על רב אשי גופיה שוב יקשה מי איכא מידי דאילו אמר בפני נחתם כשר, ומשום דאמר אני הוא עד שני פסול. ובתוס' הרא"ש מוסיף, דאין לך בפ"ג גדול מזה. וְתירצו עפ"י דברי הירושלמי דאם אמר אני הוא עד שני נעשה כנוגע בעדותו, והקשו וכיון דטעמא משו"ה הוא, למ"ל למימר משום או כולו בקיום הגט, ותירצו התוס' כיון דלאו טעם גמור הוא זה, אי לאו טעמא דהכא דאו כולו בקיום הגט, דאין זה נוגע בעדות ממש. וברשב"א נשאר בצ"ע. (והרדב"ז) (ח"א סי' שנט) מסביר הענין, והביא גם דברי רבינו ישעיה מטראני, וזה תוכן דבריו, או כולו בקיום שטרות או כולו בתקנת חכמים, פירוש כיון דאין כאן עד אחר אלא השליח לבדו וחכמים התקינו דהשליח יאמר בפני נכתב

ונחתם, אבל אם אמר אני הוא עד שני, א"כ קיים חתימתו בפיו כמו קיום שטרות דעלמא, וא"כ צריך לקיים גם חתימת עד השני באופן זה כקיום שטרות, וא"כ צריכין שיעידו ב' עדים על חתימת העד האחר ולא על פיו לבדו כתקנת חכמים, דזה מועיל רק להשליח שאומר על שניהם בפני נחתם, אבל הכא היה חתימתו כקיום שטרות שאומר זה כתב ידי, ועל חתימת האחר כמו השליח כתקנת חכמים, ולא תיקנו חז"ל לחצאין. ועי' בפת"ש (סי' קכ ס"ק כא) אם הסופר מותר להיות שליח. ובפני יהושע פירש הא דכתבו התוס' על דברי הירושלמי דנוגע הוא, דלאו טעם גמור הוא, משום דמסקינן במס' קידושין (מג.) הלכתא דשליח נעשה עד, ולא חוששין על נגיעה.

10. ספר דבר יעקב

ג) בא"ד – ונראה לר"י כמו שאומר בירושלמי
דכי אמר אני הוא עד שני נעשה כנוגע בעדותו
וכו' – פי' ולא האמינו לשליח היכא שיש לו נגיעה.
✓ באילת השחר מקשה מהא דהאשה עצמה נאמנת
להביא גיטה ולומר בפני נכתב אע"פ שאין לך
נגיעה גדולה מזו.

11. ספר דבר יעקב

ד) בא"ד – וי"ל משום דלאו טעמא גמור הוא
זה אי לאו טעמא דאו כולו בקיום הגט דאין זה
נוגע בעדות ממש – א. פי' כיון שאין לו תועלת
כמש"כ הריטב"א [הנ"ל אות א].
וצ"ב מה הצירוף בין הטעם דנעשה לנוגע
להטעם דאו כולו בתקנת חכמים.
החת"ס [תשובה אה"ע ה"ב סימן נב] וחי' ר'
נחום [אות שנב] מתרצים דהטעם משום או כולו
בקיום הגט או כולו בתקנת חכמים הוא בעצם טעם
נכון, אלא דאיכא קושיה דלא מסתבר לפסול בכה"ג
דמיחזי כחוכא לפסול בכה"ג, דאילו אמר בפני נחתם
כשר ומשום שאמר אני הוא פסול, ולזה אמרינן
דכיון שמיחזי כנוגע שפיר י"ל שבכה"ג פסול יותר.
הכתב סופר מבאר דכוונת תוס' הוא, שאמנם
נגיעה כזאת אינה פוסלת לעדות, אבל כאן שחכמים
האמינו לשליח כתרי, לא רצו להאמינו היכא דאית
ליה קצת נגיעה. וזה כוונת הגמ' או כולו בקיום
הגט, כלומר היכא דאיכא קצת נגיעה צריכה להיות
עדות של קיום שטרית דהיינו שני עדים או כולו
בתקנת חכמים, כלומר בעינן שיעיד באופן שלית
ליה שום נגיעה כדי שיהיה נאמן לבדו בתקנת
חכמים.

12. תוספות מסכת גיטין דף טו עמוד ב

גידוד חמשה ומחיצה חמשה כו' - פי' בקונטרס אם היה חריץ עמוק חמשה והקיפוהו מחיצה חמשה אין מצטרפין להיות תוכו
רשות היחיד וקשה לר"ת דאמר בשבת בפרק הזורק (דף צט.) ובפ' בתרא דעירובין (דף צט:) דבור וחוליתו מצטרפין לעשרה
ואע"פ שזה בגובה וזה בעומק ועוד דאמר פרק כל גגות (שם דף צג:) בהדיא גבי שתי חצרות זו למעלה מזו ויש גידוד חמשה
ומחיצה חמשה דמודה רב חסדא בתחתונה הואיל ורואה פני עשרה דמערבת שנים ולא אחד וי"ל דלענין ב' חצרות זו למעלה מזו
איירי הכא ולגבי עליונה לענין עירוב כדמוכח פ' כל גגות (שם צג:) א"נ לענין תל ברה"ר גבוה חמשה והקיף על גביו מחיצה

חמשה דלא חשיב רה"י לענין שבת וא"ת ויחשב רה"י מטעם דאי בעי מנח עליה ומשתמש כדאמר בפרק חלון (שם עה.) גבי מילאו כולו ביתדות וי"ל דמיירי ברחב הרבה דלא שייך מנח עליה מידי אלא בדבר צר.

13. דף על הדף גיטין דף טו עמוד ב

בגמ': אמר רב חסדא גידוד חמשה ומחיצה חמשה אין מצטרפין.

התוספות מבארים שעסקינן בתל ברה"ר גבוה חמשה ומוקף מחיצה חמשה שאינו רה"י לגבי שבת. וכתב המהרש"א שנראה שאין זה רה"י בין לזורק מתוכו לרה"ר ובין לזורק מרה"ר לתוכו.

אבל בעירובין כתבו התוספות (דף צ"ג ע"ב, ד"ה - גידוד) דודאי הזורק מתוכו לרה"ר פטור. אך יש להסתפק בדין הזורק מרה"ר לתל, כיון שכלפי רה"ר יש מחיצה גבוהה י' טפחים וחשיב רשות היחיד, ולא כדברי המהרש"א כאן.

14. ספר חתם סופר על מסכת גיטין דף טו/ב

גידוד חמשה ומחיצה חמשה. עיין פנ"י דיישב שיטת רש"י דכוונתו לא מהחריץ גופא דהיינו ממש בור וחוליתו אלא מיירי ממקום המוקף מחיצה ה' וגידוד ה' אי מצטרפין לעשות המקום רה"י אעפ"י שהעומדים שם אינם רואין מחיצה עשרה ע"ש ונכון הוא:

15. דף על הדף גיטין דף טו עמוד ב

בגמ': גידוד חמשה ומחיצה חמשה מצטרפין כו'.

בשו"ת שער אפרים (שאלה ל"ט) נשאל אם מותר להדליק נרות חנוכה חלקם בשמן וחלקם בשעוה, או שצריכים להיות כולם או בשעוה או בשמן.

וכתב דלכאן יש להוכיח מסוגיין דמהני לגבי עשרה טפחים דמחיצה חציה במחיצה וחציה בגידוד, וכן לגבי נטילת ידים מהני חציה בנטילה וחציה בטבילה, וא"כ ה"נ לגבי נרות חנוכה יכול להדליק חלקם בשעוה וחלקם בשמן.

אולם שוב כתב דיש לומר דלגבי נרות חנוכה שהוא לפרסומי ניסא, יאמרו ששני אנשים הדליקום, ולא הדליקו כמו המהדרין, אבל בנרות שבת עכ"פ שפיר דמי להדליק א' בשל שמן וא' בשל שעוה, שהרי אינו אלא בשביל שלא יכשל בעצים ואבנים, ובברכי יוסף (סי' תרעג) חולק עליו דכיון דליכא חשש שיאמרו שאינו מדליק כלל, רק שאינו מהדר לא גזרינן.

בבאר היטב (סי' תרע"ג סק"א) הביאו להשער אפרים, ומשו"ת שבות יעקב (ח"ב סי' לא) הביא שבמקום שהשמן זית ביוקר ושאר השמנים בזול, שידליק נר העיקרי בשמן זית, ושאר הנרות הנוספות בשמן הזול.

בישועות יעקב (סי' תרע"ג סק"ב) הביא דברי השע"א, וכתב דמצד הסברא הנרות הנוספים צריכים להיות דומיא דנר העיקרי, אבל אנשי הבית הנוספים שמהדרין ומוסיפין יכולים להדליק בשעוה.